

Del I oppg. 1

Fra til rundt 1750 var folketallet i Norge på et stabilt lavt nivå. De fleste var bønder spredt rundt langs kyst og dyrkbare jord, med noen få relativt store byer (sett ut fra Norges forhold). Med jordbruketeknologien i komningen skulle det bli mulig å få flere, men hvordan skulle det lave befolkningstallet plutselig øke?

Demografi betyr folkesammensetning og fire viktige demografiske faktorer knyttet til folketallet er innflytting, utflytting, natalitet (antall fødte pr. 1000 pr. år) og ~~ant~~ mortalitet (antall døde pr. 1000 pr. år). I Norge var inn- og utflyttingen lav før den store vandringen til Amerika hvor også mange kom tilbake. Dette sammen med både høy natalitet og mortalitet gjorde at folketallet holdt seg lavt til medio 1700. Da begynner mortaliteten å falle men risikoen å gå ned gjennom ulike tiltak innefor bla hygiene, kosthold og vaksinasjon. Dette skjer mens nataliteten enda er høy. Perioden for disse kverve sjaktere hverandre kalles den demografiske overgangen og går seg utslag i en uddannet vest i befolkningen (sjakter bare i Norge). Kort sagt kan man si at nataliteten og mortaliteten var høy i det førmoderne samfunn og lav i det moderne samfunn. Mortaliteten forble å synke utover på 1800-tallet, og førte til at en stadig større del av befolkningen er eldre (barn fra bekkentil rekkeform). Statistisk fører de flere eldre til at mortaliteten faktisk stiger rundt 1950. Vanrett hadde Norge (sammen bla England) en enorm vekst i befolkningsantallet, og da særlig i løpet av 1800-tallet.

Emnekode : Hi-113
Kandidatnr. : 5026
Dato : 3.3.10
Ark nr. : 2 av 13

Del I oppg. 2

Da Prins Christian Fredrik av Danmark kom til Norge i 1813 for å undersøke landet han trodde han skulle få i arv, var planen fortrakt fyrsterepresentet i stedet for folkestyre. På sin reise gjennom landet til Trondheim (der otteåra og vistnok både fete og grunde) hadde han med seg viktige norske borgere som blandt annet Arke og Georg Sverdrup. Sistnevnte skal ha formidlet blant og tydelig at det norske folk ble mer medgjærlig med mere medbestemmelse gjennom folkestyret og en grunnlov enn fortrakt fyrsterepresentet. Om Sverdrups påvirkning, var utlagsgivende skal være usagt, men i hvertfall kalte prinsens stormannsmøte på Fidsell som ble holdt i vinter/vår 1814. Bøndenes deltagelse her var radikal i europeisk sammenheng og kan forklares med bla den store rett manglende adel i Norge (det lille samfundet ble avviklet rundt 1820). Dette avspeilet seg i stemmeretten og på som fulgte prinsens prinsippet (krav om eiendom) og over fylte 25 år. Det store antall velstående bønder i Norge (og spesielt i sørøst) gjorde at antall stemmeberettede ble meget høy. I dette tidspunkt prøvde man av all sin kraft å slippe unna Sveriges klør. De var lovet Norge under ~~Wien~~ Wien freden i 1814 og var rett innvandrings fra mektige menn, ble dette opprettet fra internasjonalt hold under Wien kongressen i 1814. Dette gjorde at mai-grunntoren ble forandret og i den nye november-grunntoren går det fram at Norge har et indre selvstyre, men føles svensk konge, som

Emnekode : Hi-113
Kandidatnr. : 5026
Dato : 3.3.10
Ark nr. : 3 av 13

Følgelig fikk svekket sin posisjon i forhold til i mai-grunnloven. Vi var nå i personalunion med Sverige (i forbindelse til den tidligere realunionen med Danmark). Styrerettet var demokratisk med et indirekte konstitusjonsmønstertype. Kongen hadde ubestemte veto i lovgivning (skulle vise seg også grunnloven) og alt i alt var det nye styrerettet meget liberalistisk, men at vi var uforenelig udeleget kongen i utenrikspolitikk.

Oppg. 3.

Forløperen til de politiske partier var de folkelige organisasjonene med blandt annet skattegrupper og bondevenner eller Jaakobskanda som den også ble kalt. Følgelig var annen organiserte utover siste del av 1800-tallet nå høy og vi kan kalle det et organisasjonsoppbloom. Jaakob var bondebrytere som organisator gjennom fremming av lokalorganisasjonenes syn på sentralt hold. Etterhvert som bønder blir mer og mer aktive i norsk politikk, blir bondevenner viktigere politisk. Selv om trøden hjelp til partiet Venstre ble er tatt kontinuerlig, kan vi si at bondevenner ihvertfall er forløperen når Jaakob og Sverdrup (Johan) dannet partiet Venstre i 1884. Høyre blir dannet samme året og har også hatt sine organisatoriske forløpere fra bla mai-saken som stod som en kile mellom sentrum og periferi.

Emnekode : H1-113
Kandidatnr. : 5026
Dato : 3.3.10
Ark nr. : 4 av 13

Del I oppg. 4.

Historisme oppstod i Tyskland under vitenskapeliggjeringen av faget på 1700-tallet. Tankene "sprang" ut av nasjonalromantikken, som var epoken før tiden og da spesielt i Tyskland. Man mente at en hver epoke var søregen og hadde blitt til ut fra, eller "vokst" ut fra, den forrige. Den nye epoken var søregen, og måtte metes på sine premisser. I et historisk (historien om historien) lys vil dette si at når man jobber med en periode i historien, vil historisere si at du skal se eller fortolke det ønskede ut i fra hvordan det var på den tiden (se i kontekst).

Emnekode : Hi-113
Kandidatnr. : 5026
Dato : 3.3.10
Ark nr. : 5 av 13

Del II: Utviklingen av økonomi og næringsliv i Europa på 1800-tallet - linjer og hovedtrekk.

Linjer og hovedtrekk sees best fra høyden, men jo mere man vet om noe, jo mer får man ut av dette perspektivet. Når jeg skal se nærmere på økonomi og næringsliv i Europa på 1800-tallet, vil vektleggingen av land og områder være ulik til ulike tid. Når England bli prioritert fram til medio 1800, henger dette sammen med landets ledende posisjon innenfor rene område. Tilsvarende vil Tyskland bli mest når den 2. industrielle revolusjon ruller fram. Samtidig sees det at når man er forbiølet i Paris, ruser resten av Europa. Revolusjonslandet Frankrike vil med andre ord både dukke opp både her og der. Andre områder og utkantland vil knapt bli nevnt i dette ~~landet~~ perspektivet, med unntak av Norge. I mitt arbeid vil jeg jobbe meg utover 1800-tallet med horisontalt orienterte linjer som skjærer gjennom sentrale hovedtrekk. Hvorfor velger jeg da å ha fokus på England, Frankrike, Tyskland og Norge, uten at Øst-Europa og Russland får mer verdig omtale?

I England regner man at den 2. jordbruksrevolusjon varte fra medio 1700 til medio 1800. Sam i Frankrike var det på måte blandt de selvstående godseierne å hele tiden forbedre landbruket Cagra

Emnekode : Hi-113
Kandidatnr. : 5026
Dato : 3.3.10
Ark nr. : 6 av 13

man = jordbruksgodskaps). Problemet var å få bønderne til å tenke på denne måten. Myndighetene satte etterhvert igang med en effektiviseringsprosess av jordbruket kalt enclosure movement. Den gikk ut på å øke og tilrettelegge jordbruksarealer for nye og mer produktive driftsmåter. Resultatet gav seg, men førte også til at flere store godsere tok over for småbønder. Denne push-faktoren gjorde at flere søkte inn til byene hvor den begynnende industrien hadde arbeid å tilby, samtidig som den økte produktiviteten i landbruket gjorde å produsere nok mat til alle, for å holde hender. Vekselsvirkningen mellom landbruk og industri gav også kapitalmæssige resultater: Flere og flere store godsere tjente penger på aktivitet knyttet til industrialiseringen. Det kunne være utleie av bosted til arbeidere eller kanallygging mm, og kapitalen de tjente ble gjerne investert i den nye kapitalintensive næringen. Landets geografiske og topografiske forhold lå også til rette for å stimulere den industrielle utviklingen, med blant annet mellom viktige råstoffer som kull og jern samt elve- og kanaler til å frakte alt på. På samme tid befolkningen firedobler seg i løpet av 1800-tallet, fra ca. til ca. 30 millioner mennesker, er bilde på landets formidable utvikling skissert. Dette gav igjen grunnlag for landets enorme hjemmemarked som skulle forbruke mye av det produserte, særlig mellom 1806 og 1813.

Emnekode : Hi-113
Kandidatnr. : 5026
Dato : 3.3.10
Ark nr. : 7 av 13

Kontinental-systemet til Napoleon Bonaparte ble fortsatt holdt opp i denne perioden med mål å hindre engelsk eksport og import. De europeiske landene fikk klar beskjed om fra Frankrike: Enten er dere med oss, eller så er dere mot oss (som Georg W Bush junior senere sa). Napoleon ville med dette prøve å bringe engelskmennene til en fredsforhandling, men dette ble et tre-egget sverd; Han måtte bruke veldig mye militær energi på å bli ned på brudd på systemet samtidig som krigens kostnader og Frankrikes økonomiske problemer hadde bidratt til Englands forsprang, og da særlig på sjøen. En skal samtidig huske at Frankrikes økonomi i forkant av revolusjonen kom av disse kriger interferert med vår i landbruket. Dette førte til at Kong Ludvig XVI sa seg nedt til å skattelegge den privilegerte adelen, noe som skulle vise seg vanskelig. Mens engelskmennene hadde samspill mellom by og land, var regionenes bånd svært dårlige. Dette greide Napoleon å forbedre, men kriger kostet dyrt. Det skulle Wien-kongressen etter Napoleons endelige fall i Waterloo i 1815 også gjore.

Føruten å få tilbake tapte territorier og å prøve å gjenvinne tyrkernes maktgjerning, handlet det om å holde Frankrike ned. Både England, Østerrike, Prøyser og Russland var enige om at det måtte jobbes mot at ingen kunne fare fram slik Napoleon og Frankrike

Emnekode : Hi-113
Kandidatnr. : 5026
Dato : 3.3.10
Ark nr. : 8 av 13

hadde gjort. Tablikken var foruten kvadruplet alliansen mellom disse landene i styrke statene rundt Frankrike. Dette gjaldt blandt annet Belgia som tidligere hadde vært et viktig senter innen økonomi og handel. Landet hadde også gode forbindelser med blandt annet riktige råvare/platte, næret mellom disse og transportmuligheter, altså flere libbetter med England. Samtidig skulle det vise seg at reaksjonen på Frankrike og reduksjonen skulle øke mange av de europeiske landenes proteksjonistiske og merkantilistiske økonomiske politikk.

I England ble navigasjonsakten innført. Denne gikk ut på at det kun var engelske skip som hadde lov til å frakte varer inn og ut av koloniene, og førte samtidig til at tømmer ble hentet fra Canada istedet for Norge. Dette var godt for sjefaktasjonen (Norge) faktisk var unionen med Sverige og handlvarene (mellomvarene) en fordel her; på grunn av Norges suverene handelsplatt var det flere oppdrag (fra Sverige) som falt på norske hender. Når navigasjonsakten faller bort på 1820-tallet er det med på å bringe Norge opp blandt de sterke sjefaktasjonene i verden. Industrialiseringen har ikke nådd oss enda, og eksport av tømmer, fisk og bergarter er viktig for økonomien i landet. Flere kystbyer vokser seg store,

Emnekode : HI - 113
Kandidatnr. : 5026
Dato : 3.3.10
Ark nr. : 9 av 13

med Arendal og Aust-Agder i tet.

Ette-hvest som kapitalismen fester-grep i Europa, ser flere og flere nedvendigheten av større og mer åpne markeder. De typiske statene skjønner at de mange grenser og tollmurene hindrer økonomisk vekst, og det typiske tollforbund blir etablert sammen med Østerrike i 1834. England har vernet om sin teknologiske kunnskap og både kornloven og navigasjonsloven har stått som mekanistiske barrierer. Sistnevnte har ført til at jeket har rullet og godseierne tjent penger på forbudet mot import av korn. Etter oppstanden ved Peter Lou går fabrikk-eierne sammen med arbeidene sine og krever loven fjernet. Samtidig som den nye revolusjonsbølgen i Paris i 1830 skremmer de rhyende i England, er tiden inne for reformer. Oppstandene rundt kornloven og at arbeidere og fabrikkere for første gang stod sammen gjorde inntrykk nok til at man erkjente at reformer måtte til for det var for rest.

Ut fra disse reformene på 1830-40-tallet går den engelske økonomiske utviklingen i en mer liberale retning: Teknologi og kunnskapspåbær blir solgt i alle deler av Europa, og 1843 blir skåret igjen som et viktig skille i Europas økonomi og historie.

Emnekode : Hi-113
Kandidatnr. : 5026
Dato : 3.3.10
Ark nr. : 10 av 13

Noe lokale av- og på- maskiner hadde det vært. En skal huske på at både spinning maskinene (Spinning Jenny) og dampmaskinene ble inventert (Funnopptaktilt) i utline 1700. Særlig Belgia hadde "stjålet" endel over kanalen men i sum hadde de beskyttet seg godt. Frankrike hadde hele tiden sett til England og forspranget de hadde innen økonomi og næringsliv. Fabrikker var ønsket om å bedre de økonomiske forutsetningene av flere arbeidere hos borgerskapet og reduksjonen. Men når maskiner og teknologi er tilgjengelig etter 1843, er reaksjonen både sen og svak. Om det er befolkningsens sterke jordbrukstradisjoner og en kompleks innstilling til forandring som ligger bak, skal være usagt.

De tyske stater

~~De tyske stater~~ derimot var godt plassert i startgruppen. Den nye tyske tollunionen var et forprosjekt i anmarsj gjorde det industrielle gjennombruddet sent, men tungt. En utfordring var lange avstander mellom kull og jern, og en stor satsing på jernbanen ble løsningen. Ettersom som samlingen av Tyskland brøt fram, gir den økonomiske utviklingen fart. Ettersom seier over Østerrike og videre Frankrike i 1871, er samlingen av Tyskland fullført, med Bismarck som den sterke fører. Den nye føderale staten satser på teknologiske

Emnekode : Hi-113
Kandidatnr. : 5026
Dato : 3.3.10
Ark nr. : 11 av 13

skolering hånd i hånd med den industrielle utviklingen. Og når den 2. industrielle revolusjon nærmer seg slutten på 1800-tallet, hvor Tyskland parert England (Storbritannia) på flere felt. Kartje kan man se at England opplever en transformasjonskrise hvor den lange ledelsen har gjort det vanskelig å stå imot landene i angrepsposisjon? Endringsproblemer kan forklare hvorfor England fortsatte å satse på jern og stål i så stor grad, mens tyskerne tok seg og stors på stål. Nå skal det sies at Lorraine-områdene som tilfalt Tyskland under krigen med Frankrike i 1871 var enormt rike på jern og stål. Samtidig var jern- og stålindustri i Tyskland til å holde et høyere nivå enn i England, hvor mange av de tidlige innovasjonene hadde kommet fra praktiske håndverkere. Uansett fortsatte Tyskland sin fremgang innen økonomi og næringsliv og snart var bare USA foran fra stålindustri og kjemisk industri (som lagring, tekstil, og til tekstilindustri) gikk utviklingen videre til elektromotork og metallurgisk industri og selskapene tok stadig nye og videre former: Karteller ble etablert hvor store selskaper gikk sammen og samarbeidet om både produksjon, produksjonsmengde og priser. Utviklingen nådde Norge også. Allerede i

Emnekode : Hi-113
Kandidatnr. : 5026
Dato : 3.3.10
Ark nr. : 12 av 13

1845 hadde vi en tekstilfabrik ved siden av dagens VIA som het Pretebekken. Denne hadde en godde maskine. Ettersom kravet til mer energi med de 200 ble denne flyttet til Vennesla og ble navnet Heilfabrikke, og var ledende innenfor tekstilproduksjon til rundt 2000. Ellers net Norge godt av sin tilgang på vannfall og kraftkrevende industri ble lagt til egne planer, og nye innlandsbyer vokste fram (Odda, Høyanger, n. flere). Som vi har sett i de andre omtalte landene, er transport og kommunikasjon en forutsetning for økonomisk vekst og næringsliv. I Norge var båtstøper langs kysten først viktig, men jernbanen var nødvendig for å komme inn i landet. Når denne blir bygd ut fra det resten av Eidsvold-området og Eidsvoll, er formålet å hjelpe næringslivet, ikke privatpersonene.

Under imperialismen og europeernes inntog i Afrika handlet det også om kommunikasjon da jernbane og telegraf ble bygd ut. Visjonen var at Afrika var et skattekammer (gold) som det bare var å øse av. Kanskje parallellt som i Adam Smiths tidligere tanker om at kaken ikke trenger å deles opp; Den kan bare gjøres større og større. Vanrett til de dette feil, og en av grunnene var foruten Afrikas mangel på kommunikasjon, at det var annerledes enn man var vant med i Europa. Men sier om den industrielle revolusjon at

Emnekode : Hi-113
Kandidatnr. : 5026
Dato : 3.3.10
Ark nr. : 13 av 13

det er den største endringen siden den første jordbruksrevolusjon noen tusen år før Kristus. At historikere kan tenke i de baner gjør revolusjonsbegrepet rettmessig. Det er ingen tvil om at Europa ble endret med rota, eller i hvertfall de deler hvor den industrielle revolusjon vandt fram på 1800-tallet. Det gjorde den definitivt ikke i Afrika, men merkeligere er det at Russland ble så lite påvirket. En tanke kan være at den dynamiske påvirkningen i Vest og særlig Nord-Vest-Europa har vært viktig i utviklingen av økonomi og næringsliv. For Tyskland og Italias samling lå det et belte med småstater fra syd i Italia til nord i de tyske områdene, som en buffer mellom Ost- og Vest-Europa. Og er da i hovedsak det enorme Russland med erobrelse, jørdalransjann og preg fra mongolernes styre. Traven var definitivt ikke i en dynamisk utvikling gjennom 1800-tallet. I Vest-Europa derimot har vi England utjent mot vest med et konstant parlament mot erobrelse ~~til~~ på andre siden av Kanalen. Gjennom både opplysningsstid og framme revolusjoner ser landene til hverandre, og når industrialiseringen nær England, blir ikke nysgjerrigheten mindre!